

Azərbaycanın özü qədər əbədi

Tarixin bütün inkişaf mərhələlərində elmin cəmiyyətin inkişafında on mühüm faktorlardan biri olduğu həmişə etiraf edilmişdir. Xalqımızın ümummilli lideri, görkəmli dövlət xadimi Heydər Əliyevin Azərbaycan rəhbərliyinin ölkəmizin inkişafında xüsusi tarixi mərhələlərə çəvrilmiş illərində (1969-1982 və 1993-2003-cü illərdə) cəmiyyətin bütün yönələri ilə yeniləşdirilməsi, daha da möhkəmləndirilməsi yollarında elm faktoruna böyük diqqət göstərməsi obyektiv reallıqların isbat olunmuş ifadəsi olduğunu bir daha sübut etmişdir. Bu mənada Heydər Əliyev: müasir cəmiyyətin inkişaf etdirilməsi və elm amilinin sintezi vəhdəti modeli ümummilli dirçəlisin və yüksəlisin müükəmməl modelidir. Heydər Əliyevin ölkəmizdə dövlət həkimiyətinə rəhbərlik etdiyi illərin məsuliyyətli və şərəfli təcrübəsi bu gerçəkliliyin əməli ifadəsindən ibarətdir.

Məlum olduğu kimi, keçmiş sovet cəmiyyəti dövründə mövcud olan marksist-leninçi ideolojiya Sovetlər İttifaqına daxil olan xalqların, o cümlədən Azərbaycan xalqının tarixi keçmişinin, böyük şəxsiyyətlərinin, milli ənənələrinin arxa plana keçirilməsinə və unutdurmasına xidmət etmiş, evezində vahid sovet ailəsi, son onillikdə isə ümumi sovet xalqı anlayışı diktə olunmuşdur. Dünya şöhrətli qırğız yazıçısı Çingiz Aytmatov xalqların soykökünün, tarixinin və milli dəyərlərinin zorla unutdurılması proseslərini “manqurtlaşdırma” kimi qiymətləndirmiş və özünün “Əsra bərabər gün” adlı məşhur romanında kəskin təqid etmişdi. Uzaq və yaxın tarixdə xalqların tarixi taliyədə mühüm rol oynamış böyük şəxsiyyətlər çox uyuş intimaları: dəniz, uşaq, mil-

vaxt istismarçı, dinçi, yaxud mil-lətçi və ya müsavatçı adı ilə dam-ğalanırdılar. Bundan başqa, müəyyən olunmuş dövlət nəzarəti vasitəsilə arxivlərdə tarixi hadisə-lərə və şəxsiyyətlərə aid mühüm sənədlər "tam məxfidir" qrifı ilə saxlanılır, istifadəsinə xüsusi icazə tələb olunur, demək olar ki, qadağa qoyulurdu. Ona görə də so-vet dövrünün Azərbaycan ictimai düşüncəsi tarixi gerəkliyi göstərmək əvəzində, müəyyən edilmiş hazır ideoloji sxemlər əsasında dəyərləndirmə yolu ilə getməli olmuşdur.

Azərbaycanda keçid dövründə yüksək ixtisaslı peşəkar kadrlar elita əvəzinə, bolşevizmin hanımıyyətinin ilk dövründə olduğu mi, "siravilərin" ali hakimiyyət qanlarında təmsil olunması halları yenidən üstünlük təşkil etmişdir. Buna görə də 1989-1992-ci illər həm şərəfi, həm də xaosla dənizləri olan məsuliyyətli vaxtlarında sənədli sializm quruluşunun dağılması nunda Azərbaycan cəmiyyətinin yeni hakimiyyətə gəlmış qüvvəsi Elmlər Akademiyasını dağıtmışdır. Yazarlar İttifaqını ləğv etmək, şürələrini ilə çıxış etməklə guya kimi

Görkəmlı dövlət xadimi Heydər Əliyevin Azərbaycana rəhbərlik etdiyi tarixi mərhələlərdə xalqımızın adlı-sanlı görkəmlı ziyanlıları, tanınmış alımları ve yazıçıları ilk növbədə respublika daxilində geniş təbliğ olunur, təltif edilir, fəxri adlara layiq görülür, seçkili orqanlarda yer tutmaq hüquq qazanırdılar. Beləliklə, Azərbaycan xalqı böyük xidmətləri olan görkəmlı övladlarını daha yaxından tanır, yeni nəsillər milli iftişar hissi ilə tərbiyə olunurdular. İkincisi isə ulu öndər Heydər Əliyevin Sovetlər İttifaqında qazandığı böyük nüfuzu ve onun ciddi təşəbbüsleri sayesində xalqımızın istedadlı, qabiliyyətli nümayəndələrinin mühüm xidmətləri SSRİ miqyasında dövlət səviyyəsində qiymətləndirilir, onlar bu yolla sovet dövlətində və tədricən dünyada tanıdlırdılar. Böyük xalq yazıçıları Mirzə İbrahimova və Süleyman Rəhimova, xalq şairləri Rəsul Rzaya və Süleyman Rüstəmə, xalq artisti Rəşid Behbudova, xalq rəssamı Tahir Salahova, görkəmlı alımlərdən Mustafa Topçubaşova və İsmayııl İbrahimova dövrün en yüksək fəxri adının - Sosialist Əməyi Qəhrəmanı adının verilməsi nəinki Siyasi Büroda, keçmiş sovet respublikaları arasında da birmənalı qarşılınmamışdı. Eyni zamanda sovet hakimiyyəti illərində sünə şəkildə millətçi kimi qələmə verilmiş Nəriman Nərimanovun Bakı şəhərində möhtəşəm abidəsini ucaltmaq da məhz Heydər Əliyevin siyaseti və iradəsi sayesində mümkün olmuşdu. SSRİ Ali Sovetinə Azərbaycandan seçilmiş deputatların sıralarında da "fəhlə-kendli lələrin gözündə ucalmaq yolu tutmuşdular. Lakin Mirzə Ələkbər Sabir demişkən "çalxalandıqca bulandıqca zaman nehrə kimi, yığı yağ üstə tökmüş, ayranı ayraqlıq olmuşdu". Görkəmlı dövlət xadimi Heydər Əliyevin xalqın tələbatıyla yenidən Azərbaycanda dövlət rəhbərliyinə qayıdışı ilə cəmiyyətin həyatının bütün sahələrində, cümlədən də ümumi inkişaf üçün xüsusi əhəmiyyətə malik olan elm və təhsil istiqamətində hər şey məcrasını tapmışdır. Heydər Əliyevin 12 noyabr 1992-ci il tarixində Naxçıvan Muxtar Respublikası Məclisinin Sədri vəzifəsində işləyən Naxçıvan Dövlət Universitetinin 25 illik yubileyi mərasimindəki nitqində dediyi uzaqqorən kırılar hələ dövlət müstəqilliyin bir ili yenice tamam olmuş, sovə sosialist prinsiplərindən təzəqəpə qopmağa başlamış gənc Azərbaycan Respublikasında elm və təhsilin sonrakı inkişaf yoluna istiqamət vermək baxımından mühit əhəmiyyətə malik idi. Həmin tətənəli mərasimdə ulu öndər Naxçıvan Dövlət Universitetinin əzəmətli təsdiqi ilə təcəlülə, yüksək qərəbatlılıqla təltif edilmiş, həm də ümumiyyətə, elmin və təhsilin müstəqillik şəraitindəki yeni inşafı üçün çox zəruri olan aşağıçıq kıl mülahizələrini də ictimaiyyətə çatdıraraq demişdi: "İndi Azərbaycan bir müstəqil dövlət kimi düşündür, yanın hər bir dövləti ilə, her bir kəsi ilə müstəqil əlaqə yaratmaq və bu əlaqələrdən öz ölkəsinin, dövlətinin gelecek inkişafı üçün istifadə etməyə malik olan bir kədir. Bu baxımdan Naxçıvan Dövlət Universiteti indi sərbəst ali məktəbdir. Onun ... əlaqələr

Azərbaycan elminin müasir inkışaf mərhələsinin banisi

inkişaf etdirməyə daha da əlverişli şərait var və eyni zamanda dünyanın bütün ölkələri ilə, orada olan ali məktəblərlə, elm mərkəzləri ilə, elm ocaqları ilə əlaqə saxlamağa imkanları çıxdır. Çox yaxşı haldır ki, artıq bu bərədə müəyyən addımlar atılıb, qonşu İran İslam Respublikasının, Türkiyə Cümhuriyyətinin ali təhsil ocaqları ilə, elmi mərkəzləri ilə Naxçıvan Dövlət Universiteti arasında müəyyən əlaqələr yaranıb... İndi artıq siz keçmiş Sovet İttifaqının çərçivəsində olan təcrübəni yox, bütün dünya təcrübəsini gərək mənimsəyəsiniz, ondan səmərəli istifadə edəsiniz və ali təhsil işinin təşkilini daha müasir səviyyədə təşkil edəsiniz".

Böyük uzaqqörənliliklə bəyan edilmiş bu müdrik fikirlər və irəli sürülmüş tövsiyələr bu gün də bütövlükdə müstəqil Azərbaycan respublikasında elmin və müstəqillik dövrünün prinsipləri əsasında inkişaf edirilməsinin əsas tezislərini özündə əks etdirir. Azərbaycan elmi də, ali təhsil sistemi də həmin uzaqqörən direktiv ideyaların işığında fəaliyyətini davam etdirərək ölkəmizə uğurlar qazandırı.

Azərbaycanda qədim tarixi və böyük ənənələri olan elmin ölkə-

lündə oynadığı rol, respublika ictimaiyyəti arasında olan nüfuzunu və akademik elmin ölkənin inkişafının əsas təminatçısı olduğunu bir daha təsdiqləmişdir". Eyni zamanda Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin 4 yanvar 2003-cü il tarixli fermanı əsasında Milli Elmlər Akademiyasının statusu və əhəmənəliyi fealiyyət sahələri müəyyənləşdirilmiş, ölkə üzrə bütün elmi müəssisələrin və ali məktəblərin elmi-tədqiqat işlərinin əlaqələndirilmə işi akademiyaya həvəle olunmuşdur. Hemin mühüm tarixi əhəmiyyətə malik olan fermanla Milli Elmlər Akademiyasının çoxillilik fealiyyəti dövründə ilk dəfə olaraq bu quruma geniş səlahiyyətlərin verilməsi təmin edilmişdir. Qeyd edilən fərmanda deyilir: "Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası Azərbaycan Respublikasında elmin inkişafını təşkil və təmin edən, dövlətin elmi və elmi-texniki siyasetini həyata keçirən, Azərbaycan Respublikasındaki bütün elmi müəssisələrin və ali məktəblərin fealiyyətini əlaqələndirən və istiqamətləndirən, Azərbaycan Respublikasını xarici ölkələrdə elmi və elmi-texniki fealiyyət sahəsində təmsil edən ali dövlət elmi təşkilatıdır".

rabər, 2015-ci ilde illik ümumi yığıncaqdə Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası ilə yanaşı, Təhsil Nazirliyinin, Səhiyyə Nazirliyinin, Kənd Təsərrüfatı Nazirliyinin, İqtisadiyyat Nazirliyinin, Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyinin, Müdafiə Sənayesi Nazirliyinin təbəlibiyyində olan elmi-tədqiqatı institutlarının və elmi mərkəzlərin rəhbər heyəti və elmi-təşkilatı qurumlarının məsul şəxslərinin ya-xından iştirakı ilə keçirilmiş geniş müzakirələr ölkədə uğurla davam etdirilən elm siyasetinin mühüm nəticələrini meydana qoymuşdur.

ratmışdır. Ölçek rəhbərliyinin yaradıldığı bu yeni elm-istehsalat mühitinin iqtisadi səmərə gətirməkələ yanaşı, həm də eldə olunmuş müüm elmi nəticələrin tətbiq olunmasına, sınaqdan çıxarılmasına imkan yaratmışdır. Təəssüf ki, bu proses akademiyada sovet hakimiyyətinin süqtündən sonra da əgidilmişdir. Lakin Elmlər Akademiyasında həmin ideyalar yaşadılmış, 2013-cü ildən etibarən bərpa edilməsi təşkil olunmuşdur. Artıq Milli Elmlər Akademiyasında Dövlət Neft Şirkəti ilə bağlanmış müqavilələr əsasında AMEA-nın

Azərbaycan Respublikasının "Elm haqqında" qanunun 2016-cı ilde qəbul edilməsi ölkəmizdə müstəqil olaraq elm siyasetinin aparılmasına tam hüquqi-siyasi təminat verir. Bütövlükdə 7 fəsil və 40 maddədən ibarət olan "Elm haqqında" qanunda elmi fəaliyyət sahəsində dövlət siyasetinin prinsipləri, məqsədləri ve prioritətləri, elmi işçilərin hüquqları, vəzifələri və sosial müdafiəsi, elmi müəssisələrin və təşkilatların funksiyaları, ali məktəb və sahə elminin fəaliyyət istiqaməti, yüksək ixtisaslı kadrların hazırlanması, sahəsində dövlət siyasetinin əsasları, elmi fəaliyyətin idarə olunması, elmdə sahibkarlıq və innovasiya fəaliyyətinin imkanları, beynəlxalq elmi əməkdaşlığın yolları və sair kimli məsələlər öz əksini tapmışdır. Bu, müstəqillik dövrü Azərbaycan elminin mükəmməl nizamnaməsidir. "Elm haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu Vətən elminin milli dövlətçilik maraqları və bəşəri meyarlar əsasında inkişaf etdirilməsinə görə üfüqdardır.

Hazırda Azərbaycan Respublikasında elmin ən müxtəlif sahələri üzrə 2495 nəfər elmlər doktoru, 11874 nəfər isə elmlər namizədi çalışmaqdadır. Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasına keçirilmiş seçkilərdə akademiklərin və müxbir üzvlərin də yeni nəslı yaranmışdır. İndi Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının 63 nəfər həqiqi üzvü və 113 nəfər isə müxbir üzvü müxtəlif elm sahələrində uğurla fəaliyyətlərini davam etdirirlər. Elmin ən yeni və müasir istiqamətləri üzrə də yüksək ixtisaslı, elmi dərəcələrə malik mütəxəssislərin hazırlanması Azərbaycanın dövlət müstəqilliyinin mühüm nailiyyətidir.

Mühüm nailiyyyətlərdir. Ölkəmizin alimləri beynəlxalq məqyasda keçirilmiş elmi konfranslarda, simpoziumlarda, qurultaylarda Azərbaycan elmini layiqincə təmsil edirlər. Eyni zamanda Azərbaycan Respublikasında davamlı olaraq beynəlxalq səviyyəli elmi tədbirler keçirilir, müasir dönyanın və respublikamızın, xalqımızın, regionun en aktual problemləri müzakirə olunur. Azərbaycan alimlərinin elmin en mühüm nəticələrini və nailiyyyətlərini eks etdirən əsərləri dönyanın nüfuzlu naşriyyatlarında ve impakt faktoru jurnallarında çap olunur. Artıq Azərbaycanda da beynəlxalq standartlara cavab veren impakt faktorlu elmi jurnalların neşrinə nail olunması son illərin mühüm elmi nailiyyyətlərindən biridir. Bakı Dövlət Universitetində, Milli Elmlər Akademiyasının Məxanika və Riyaziyyat İnstitutunda və Xəzər Universitetində çap olunan impakt faktorlu elmi jurnallar ölkə elminin mühüm göstəriciləri sıra-

Akademiyən inkişaf tarixinin ilk dəfə olaraq 2014-cü və 2016-ci illərdə Bakı Elm festivalının təşkil edilmesi elmin nailiyətlərin geniş ictimaiyyətə çatdırılmasında mühüm rol oynamışdır. Azərbaycan alimlərinin Birinci Qurultayının keçirilməsi elm tərihimizin mühüm hadisəsi olmaqla bərabər, həm də müasir dövrde elmin inkişafının yeni üfüqlərinə işıq salmışdır. "Akademiya mar-

İşləq sahifəsindən. Akademiya Məşşəti'nin yaradılması və ilk dəfə Bakı Elm Festivalında səsləndirilməsi də diqqəti cəlb edən addimdır.

Görkəmli dövlət xadimi Heydər Əliyev tərəfindən müəyyən-leşdirilmiş müstəqil Azərbaycan dövlətinin ideoloji əsaslarını təşkil edən azerbaycançılıq məfkurəsi ölkəmizdə elmi fəaliyyətin də istiqamətlərini və hədəflərini müəyyən edir. Müstəqil Azərbaycan Respublikasının daha da inkişaf etdirilib möhkəmləndirilməsinə, müasir elmi məktəblərin və yeni elmi nəsillərin formalasdırılmasına, dünya birliyində xalqımızın və ölkəmizin tanıdlılmasına xidmət etmək müasir Azərbaycan

Azərbaycan elmi ulu öndər Heydər Əliyev ideallarının işığında böyük addımlarla inkişaf edir. Hazırda dövlət səviyyəsində göstərilən böyük diqqət Azərbaycan elmini və Milli Elmlər Akademiyasını sürət-

*İsa HƏBİBBƏYLİ,
Azərbaycan Milli Elmlər
Akademiyasının
vitse-prezidenti, akademik,
Milli Məclisin Elm və təhsil
komitəsinin sədri*